O "unilaterálních" a "bilaterálních" termínech v lingvistice a sémiotice

(Proti iluzím, idolům a pověrám)

Teze přednášky v JS dne 20. 3. 1980

Výrazy v názvu přednášky jsou vybrány tak, aby neměly nevýhody výrazů obvyklejších ("unilaterální a bilaterální pojetí znaku"), z nichž není patrno, zda má jít o pojetí reality, pojmy nebo významy výrazů.

K tomu, abychom se nedostali do vleku svého vlastního způsobu vyjadřování, abychom jen ze tvaru používaných výrazů neuvědoměle nečinili (ukvapené) závěry o (jazykové) realitě, musíme mít k dispozici aspoň dvojí, a přitom dostatečně rozdílné způsoby vyjadřování. V případě obvyklého vyjadřování "bilaterálního" je to vyjadřování "unilaterální".

Příklad, kdy výlučné užívání "bilaterálních" termínů znemožňuje formulovat problém: Při výhradném užívání výrazu morfém "bilaterálně", nemůžeme se vůbec ptát, zda ve výrazně flexívních jazycích nejsou koncovky spíše diakritiky, kdežto teprve slovní tvary znaky.

Příklad na to, kdy užitečná distinkce byla v rámci "bilaterálního" vyjadřování objevena po dlouhém tápání, kdežto při "unilaterálním" vyjadřování by byla samozřejmá od začátku: čas minulý, přítomný, budoucí:: préteritum, prézens, futurum; intence:: valence.

Pavel Novák